

Έκθεση - Έκφραση: Το επικοινωνιακό πλαίσιο

Τα κείμενα που συνθέτουμε στην νεοελληνική γλώσσα (=Έκθεση), πρέπει να είναι ενταγμένα στο κατάλληλο **επικοινωνιακό πλαίσιο**.

Είναι αναγκαίο, επομένως, όταν εξετάζουμε τον προφορικό ή γραπτό λόγο κάποιου, ή όταν εμείς δημιουργούμε ένα κείμενο, να λαμβάνουμε, πάντοτε υπόψη μας:

τον πομπό: ποιος μιλάει ή γράφει

- ❶ το δέκτη: σε ποιον απευθύνεται
- ❷ το σκοπό: για ποιο σκοπό μιλάει ή γράφει
- ❸ το μήνυμα: ποιο μήνυμα απευθύνει ο πομπός στο δέκτη και πως το διατυπώνει

Οι ιδιαίτερες, λοιπόν, περιστάσεις –συνθήκες κατά τις οποίες εκφωνείται ένας λόγος ή για τις οποίες γράφεται ένα κείμενο, συνιστούν το επικοινωνιακό πλαίσιο. Λαμβάνοντας, συνεπώς, υπόψη μας της επικοινωνιακή περίσταση, συνθέτουμε το περιεχόμενο ενός κειμένου και, κυρίως, χρησιμοποιούμε την κατάλληλη γλώσσα, το ανάλογο ύφος, τις αναγκαίες προσφωνήσεις, τον τίτλο του κ.λπ.

Άρθρο

Τίτλος: σύντομος, περιεκτικός, χιουμοριστικός, ειρωνικός κ.λπ.

Περιεχόμενο: το άρθρο έχει επικαιρικό χαρακτήρα, δηλαδή αφορμάται πάντα από ένα επίκαιρο γεγονός, το ποίο σχολιάζει ή ερμηνεύει. Τέτοια κείμενα αναφέρονται σε επίκαιρα θέματα –προβλήματα, όπως είναι: η βία και η εγκληματικότητα, τα ναρκωτικά, οι αρνητικές επιδράσεις της διαφήμισης, η μοναξιά, η καταστροφή του φυσικού περιβάλλοντος κ.λπ.

Γλώσσα: αναφορική λειτουργία (χρήση γ' προσώπου), γιατί το άρθρο απέχει σαφώς από τη λογοτεχνία και κινείται στο χώρο της ερμηνευτικής δημοσιογραφίας. Για αυτό δεν έχει προσωπικό και οικείο τόνο.

Ύφος: σοβαρό, επίσημο, απρόσωπο.

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ

«Στην τάξη σας διαβάζετε το κείμενο που σας δόθηκε και συμφωνείτε ότι ο Σαρτόρι υπερβάλλει. Να γράψετε ένα κείμενο (άρθρο) που να μην υπερβαίνει τις 500 λέξεις για τη σχολική σας εφημερίδα, στο οποίο να υποστηρίξετε την άποψη ότι η τηλεόραση έχει και θετικές πλευρές και ότι οι συνέπειες που φοβάται ο συγγραφέας θα μπορούσαν να αποφευχθούν».

Ενδεικτική ανάπτυξη

Οι θετικές επιδράσεις των Μ.Μ.Ε. (τίτλος) Αναμφίβολα, τα Μ.Μ.Ε. διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στη ζωή του σύγχρονου ανθρώπου. Ο ενημερωτικός και ψυχαγωγικός τους χαρακτήρας κ.λπ. (Χρήση μόνο του γ' προσώπου. τριμερής ανάπτυξη του θέματος :πρόλογος, κύριο μέρος, επίλογος)

• **Εισήγηση/Ομιλία** (προσχεδιασμένος προφορικός λόγος)

Π.χ. Σε συνέδριο, συνέλευση, εκδήλωση, Δημοτικό συμβούλιο κ.λπ.

Προσφώνηση: «κύριοι Σύεδροι», «Κυρίες και κύριοι»κ.λπ.

Γλώσσα: αναφορική λειτουργία. Χρήση, κατά βάση του γ' προσώπου στο μεγαλύτερο μέρος της εισήγησης, για να αποδοθεί με αντικειμενικό τρόπο το σοβαρό περιεχόμενό της και να μην αποβεί μια συναισθηματικού τύπου επικοινωνία. Επειδή η εισήγηση γράφεται, για να διαβαστεί σε ακροατήριο, πρέπει, μετά την προσφώνηση, να ξεκινήσουμε χρησιμοποιώντας το α' ενικό και το β' πληθυντικό πρόσωπο.

Ύφος: σοβαρό, επίσημο.

Επιφώνηση: «Σας ευχαριστώ που με ακούσατε»

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ

«Ως μέλος του δεκαπενταμελούς συμβουλίου του Λυκείου σου εκπροσωπείς τους συμμαθητές σου σε μια εκδήλωση της περιοχής σου που έχει ως θέμα το φυσικό περιβάλλον και την ποιότητα ζωής. Να διαμορφώσεις μια εισήγηση με την οποία θα παρουσιάσεις τις επιπτώσεις της υπερκατανάλωσης στον άνθρωπο και το φυσικό περιβάλλον προτείνοντας και τρόπους αντιμετώπισής του».[2]

Ενδεικτική ανάπτυξη

Κυρίες και κύριοι, με αφορμή την ενδιαφέρουσα εκδήλωσή σας, θα ήθελα, εκπροσωπώντας τους συμμαθητές του Λυκείου μου, να εκθέσω τις θέσεις μας για το φαινόμενο της υπερκατανάλωσης και των συνεπειών του (Συνεχίζουμε σε επίσημο ύφος και χρησιμοποιώντας την αναφορική λειτουργία της γλώσσας στο μεγαλύτερο μέρος του κειμένου μας. Μετά από δυο ή τρεις παραγράφους μπορούμε να επανέλθουμε χρησιμοποιώντας το α' ενικό και β' πληθυντικό πρόσωπο, για να διατηρήσουμε την επαφή με τους ακροατές της εκδήλωσης). Συνεχίζοντας θα ήθελα, ακόμη, να σας επισημάνω πως (Φτάνοντας στην τελευταία παράγραφο κλείνουμε ως εξής). Τελιώνοντας επιθυμώ να τονίσω

Σας ευχαριστώ που με ακούσατε.

Επιστολή

Α. τυπική – επίσημη.

Προσφώνηση: που θα δηλώνει τον αποδέκτη στον οποίο απευθύνεται η επιστολή: «Αξιότιμε κύριε Υπουργέ» ή Αξιότιμε κύριε πρόεδρε του Διοικητικού (Δημοτικού) Συμβουλίου» ή «Κύριε Δήμαρχε», «αγαπητή Ελευθεροτυπία», «εκλεκτοί κύριοι Σύεδροι»

Σημείωση: Η κλητική προσφώνηση μπορεί να εκφέρεται απέριττα ή να εμπλουτίζεται με κατάλληλους για την επικοινωνιακή περίσταση προσδιορισμούς.

Επισήμανση της αφορμής για τη σύνταξη της επιστολής (επιγραμματικά): π.χ. με αφορμή πρόσφατο δημοσίευμα στο οποίο ο δημοσιογράφος, καταγγέλλων, συγγραφέας κ.λπ. επέκρινε, επιδοκίμασε, καταδίκασε, εξήρε κ.λπ. Εμπεριστατωμένη έκθεση θέσεων που αφορούν το επίμαχο θέμα: (διαπιστώσεις, τεκμήρια, παραδειγματικές αναφορές, μαρτυρίες κ.λπ.) Έκφραση σκεπτικισμού, συγκρατημένης αισιοδοξίας του κειμενογράφου ή έκκληση προς τον αποδέκτη της επιστολής: να συμμεριστεί, κατανοήσει, ευαισθητοποιηθεί, ανταποκριθεί έμπρακτα, αναλάβει πρωτόβουλη δράση, κινητοποιήσει φορείς, συνταχθεί

Γλώσσα: κυριαρχεί η αναφορική λειτουργία λόγω του τυπικού και επίσημου χαρακτήρα του κειμένου, ασχέτως αν χρησιμοποιούμε εναλλαγή των προσώπων (α' ενικό, β' πληθυντικό, γ' ενικό ή πληθυντικό), για να αποδοθεί ο χαρακτήρας του κειμενικού είδους.

Ύφος: σοβαρό.

Σημείωση: Το ύφος της επιστολής εξαρτάται από το λόγο για τον οποίο τη συντάσσουμε αλλά και από το πρόσωπο στο οποίο απευθυνόμαστε. Μπορεί ακόμη να είναι:

- Οικείο
- Καταγγελτικό
- Άμεσο
- Επιθετικό

Διατύπωση ευχαριστιών – Επιφώνηση: Ευχαριστώ για την προσοχή σας, Ευχαριστώ για τη φιλοξενία (για επιστολή σε έντυπο), Με τιμή, Με ειλικρινή εκτίμηση,

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ

«Τώρα που έφτασε η στιγμή της αποφοίτησής σας από το Λύκειο, αξιοποιώντας τις εμπειρίες της σχολικής σας ζωής, να γράψετε μια επιστολή προς τον Υπουργό Παιδείας, στην οποία θα διατυπώνατε τεκμηριωμένα τις απόψεις σας για τις αλλαγές που θα θέλατε να γίνουν στο σχολείο, προκειμένου αυτό να ανταποκρίνεται αποτελεσματικότερα στις απαιτήσεις της σύγχρονης κοινωνίας» (500 – 600 λέξεις).

Ενδεικτική ανάπτυξη

Αξιότιμε κύριε Υπουργέ

ως απόφοιτος Λυκείου, με βάση τις εμπειρίες μου, επιθυμώ να σας εκφράσω τις απόψεις μου για τις αλλαγές επιζητώντας να συμβάλλω στην αναβάθμιση του περιεχομένου και των λειτουργιών του. Αρχικά, θα ήθελα να επισημάνω (Συνεχίζουμε σε γ' πρόσωπο, όταν χρειάζεται να εκθέσουμε επιχειρήματα). Στη συνέχεια, θεωρώ αναγκαίο να σας αναφέρω κ.λπ.

Με τιμή

• **Επιστολή**

Β.φιλική.

Προσφώνηση: «Αγαπητέ Κώστα», «Φίλε Κώστα»

Γλώσσα: εξαρτάται από το θέμα της επιστολής. Όμως σε κάθε ανάλογη περίπτωση χρησιμοποιούμε μια μικτή γλώσσα (αναφορική και συγκινησιακή), για να τονιστεί και η σοβαρότητα του ζητήματος αλλά και ο οικείος τόνος που χαρακτηρίζει μια φιλική επιστολή. Χρήση εναλλαγής προσώπων, για να αποδοθεί ο φιλικός τόνος.

Ύφος: φιλικό.

Επιφώνηση: «Φιλικά» ή «Με αγάπη» ή «Με αισθήματα φιλίας».

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ

«Η Διεθνής Έκθεση Θεσσαλονίκης αποτελεί ένα σημαντικό κοινωνικό γεγονός που προσελκύει το γενικό ενδιαφέρον. Υποθέστε ότι σας δίνεται η ευκαιρία να την επισκεφτείτε μαζί με κάποιο φίλο σας που κατοικεί σε μια άλλη χώρα της Ευρώπης. Για το σκοπό αυτό του γράφετε μια επιστολή, με την οποία τον προσκαλείτε στην Ελλάδα. Στην επιστολή σας να αναφέρετε τους λόγους για τους οποίους θεωρείτε σημαντική αυτήν την επίσκεψη» (400 – 500 λέξεις).

Ενδεικτική ανάπτυξη

Αγαπητέ Κώστα

με την επιστολή μου αυτή με ιδιαίτερη χαρά επικοινωνώ μαζί σου και σου εκφράζω τα αισθήματα φιλίας Όπως γνωρίζεις στις αρχές του Σεπτεμβρίου στην πόλη μας διοργανώνεται η Διεθνής Έκθεση Θεσσαλονίκης στην οποία ο επισκέπτης έχει τη δυνατότητα να (Στη συνέχεια χρησιμοποιούμε γ' πρόσωπο, όταν καταγράφουμε τα επιχειρήματά μας αναφορικά με τη σημασία της επίσκεψης. Έπειτα, συνεχίζουμε εναλλάσσοντας τη συγκινησιακή και την αναφορική γλώσσα και τα πρόσωπα που χρησιμοποιούμε.

Με αισθήματα φιλίας.

• **Λόγος – Ομιλία** (προσχεδιασμένος προφορικός λόγος)

Παρατήρηση: το είδος αυτό του κειμένου παρουσιάζει πολλές ομοιότητες με την προφορική εισήγηση:

π.χ. στη Βουλή των Εφήβων, σε συνέδριο, στο μαθητικό συμβούλιο, στη μαθητική κοινότητα, σε συνέλευση κ.λπ.

Προσφώνηση: «κύριοι Σύεδροι», «Κυρίες και κύριοι», «Αγαπητοί Συμμαθητές - Συνάδελφοι», «Αγαπητοί συμπολίτες», "κυρίες και κύριοι Βουλευτές» κ.λπ.

Γλώσσα: μικτή (χρήση συνδυασμού προσώπων: α' ενικού, α' πληθυντικού, β' πληθυντικού, στα σημεία που πρέπει να δοθεί ένα κλίμα αμεσότητας και οικειότητας, και γ' ενικού ή πληθυντικού, όταν αναφέρονται επιχειρήματα.

Επιφώνηση: «Σας ευχαριστώ που με ακούσατε» ή «Ευχαριστώ για την προσοχή σας» ή «Σας ευχαριστώ».

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ

«Υποθέστε ότι συμμετέχετε στη Βουλή των Εφήβων, εκπροσωπώντας το σχολείο σας. Να συνθέσετε ένα λόγο – ομιλία που θα εκφωνήσετε στους συναδέλφους σας με θέμα τη σημασία του εθελοντισμού στην εποχή μας (400 – 500 λέξεις)».

Ενδεικτική ανάπτυξη

Αγαπητοί συνάδελφοι

Η εποχή μας χαρακτηρίζεται από την ύπαρξη σοβαρών κοινωνικών και παγκόσμιων προβλημάτων που απαιτούν τη συμπόρευση και την αλληλεγγύη των μελών του ευρύτερου κοινωνικού συνόλου, και ιδιαίτερα των νέων για την αντιμετώπισή τους. Γνωρίζω τις ευαισθησίες σας για (Συνεχίζουμε με τη χρήση γ' προσώπου, για να εκθέσουμε την κατάσταση ή να εκφράσουμε τα επιχειρήματά μας, και με εναλλαγή των άλλων προσώπων, όταν επιδιώκουμε ένα κλίμα αμεσότητας και προσέγγισης των δεκτών).

Σας ευχαριστώ που με ακούσατε.

Δοκίμιο αποδεικτικό – πειθούς

Συνάδει με την παραδοσιακή μορφή έκθεσης. Απαιτεί τεκμηρίωση των θέσεων, σοβαρό ύφος, προσεγμένη έκφραση, ενώ το προσωπικό – υποκειμενικό στοιχείο υπάρχει βέβαια, αλλά είναι εξασθενημένο. Δεν απαιτεί τίτλο (αλλά μπορεί να τεθεί, αν ο υποψήφιος το επιθυμεί)

Επιγραμματικά για τα εξωτερικά στοιχεία

Τίτλο βάζουμε στο αποδεικτικό δοκίμιο, στο δοκίμιο στοχασμού, στο άρθρο, στην επιφυλλίδα.

Προσφώνηση και χαιρετισμό βάζουμε στην ομιλία, στην εισήγηση, στην επιστολή

Τόπο και ημερομηνία βάζουμε στην επιστολή, στο ημερολόγιο.